

Nr 20

Utlåtande i anledning av motion angående älgjakten.

Tredje lagutskottet har behandlat en i riksdagens andra kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 673 av herr *Lundberg*.

I motionen hemställes »att riksdagen måtte besluta att älgjakt, allmän eller med licens, endast får ske under högst en vecka pr år inom respektive län, samt om ett län blir s. k. försökslän för licensjakt denna icke får inskränka mindre jordägares eller arrendatorers rätt att delta i densamma utan hänsyn till areal å markerna».

För motionens innehåll redogöres nedan.

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från domänstyrelsen. På begäran av utskottet har yttranden därjämte avgivits av Jägarnas riksförbund — med överlämnande av yttrande från Gävleborgs läns distrikt av förbundet — och av Svenska jägareförbundet.

Gällande rätt m. m.

Älg jagas i princip under dels allmän och dels särskild jakttid. Bestämmelser om den *allmänna* jakttiden återfinnes i en av Kungl. Maj:t för varje jaktår utfärdad kungörelse om fridlysning av vissa djurarter. För jaktåret 1962/63 gällde sålunda (se SFS 1962:250) att älg fick jagas

i Norrbottens och Västerbottens län den 10 och den 11 september;

i Jämtlands och Västernorrlands län från och med den 10 till och med den 13 september;

i Älvdalens, Lima, Transtrands, Särna och Idre kommuner av Kopparbergs län från och med den 10 till och med den 14 september;

i övriga delar av Kopparbergs län, i Södermanlands, Örebro och Västmanlands län, i Stockholms stad, i städerna Södertälje och Nynäshamn samt i Öknebo, Svartlösa och Sotholms härad av Stockholms län från och med den 8 till och med den 12 oktober;

i övriga delar av Stockholms län samt i Uppsala län från och med den 15 till och med den 19 oktober;

i Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län från och med den 8 till och med den 10 oktober;

i Malmöhus län med undantag av Norra Rörums socken samt i Albo, Järrestads och Ingelstads härad av Kristianstads län från och med den 8 till och med den 20 oktober;

i övriga delar av Kristianstads län samt i Norra Rörums socken av Malmöhus län från och med den 8 till och med den 13 oktober;

i övriga delar av riket från och med den 8 till och med den 11 oktober.

Därjämte meddelas i kungörelsen särskild bestämmelser för vissa kronoegendomar ävensom beträffande jakt på årskalv efter älg.

Om *särskild* jakttid lämnas bestämmelser i 15 och 16 §§ jaktstadgan. I 15 § finnes till en början föreskrifter rörande den s. k. normala licensjakten, där till grund för licensgivningen ligger främst jaktvårdsskäl. Förfogar jakträttsinnehavare över mark av den storlek och beskaffenhet, att densamma efter förhållandena i orten kan anses medgiva tillfredsställande vård av älgbeståndet, eller utgöres jaktvårdsområde av sådan mark, kan tillstånd meddelas de på marken jaktberättigade att utan hinder av eventuell fridlysning under särskild jakttid där fälla det antal älgar, som med hänsyn till stammens storlek och omständigheterna i övrigt finnes skäligt. Antalet älgar kan emellertid också — om älg vållar omfattande skador på växande skog — bestämmas med hänsyn till behovet från skogsvårdssynpunkt. Tillstånd till jakt på älg under särskild jakttid får inte meddelas för längre tid än en månad, där det ej är fråga om jakt till förebyggande av ytterligare skadegörelse av älg på växande skog. I särskild jakttid skall ingå den allmänna jakttiden. Särskild jakttid beträffande älg får i regel icke taga sin början tidigare än på första dagen för den allmänna jakten. I 16 § finnes vidare föreskrifter om en särskild form av licensjakt, den s. k. havreälgjakten. Denna licensgivning syftar till att minska älgarnas skadegörelse på odlad mark. Sådan jakt får företagas på annan tid av året — i praktiken tidigare — än normal licensjakt och får ej igångsättas annorstädes än på eller i omedelbar närhet av åker.

Tillstånd till jakt under särskild jakttid meddelas av vederbörande länsstyrelse eller, då fråga är om mark vara gällande grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt äger tillämpning, av domänstyrelsen.

Frågans tidigare behandling

Frågan om formerna för älgjaktens utövande har vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. I motioner vid 1953 års riksdag yrkades sålunda att bestämmelserna om licensjakt på älg måtte upphävas. Tredje

lagutskottet fann sig i utlåtande, nr 22, icke kunna lämna sitt stöd åt motionärernas yrkanden men ansåg av olika, i utlåtandet redovisade skäl, att det skulle vara av värde att få till stånd en mera ingående undersökning av hur licensjakten i dittillsvarande former utfallit i praktiken. I anledning av utskottets hemställan anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om en dylik undersökning. Skrivelsen överlämnades enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1953 till 1949 års jaktutredning för översyn rörande gällande ordning för meddelande av tillstånd till jakt å älg.

Även vid 1955 års riksdag väcktes motion om upphävande av bestämmelserna om licensjakt på älg. Tredje lagutskottet fann i utlåtande, nr 17, bl. a. att även om 1953 års riksdag närmast hemställt om utredning angående licensjakten, med hänsyn till avfattningen av Kungl. Maj:ts beslut det åt jaktutredningen överlämnade utredningsuppdraget icke torde vara begränsat härtill utan avse älgjakt i allmänhet. Utskottet anförde vidare att, enär Kungl. Maj:t torde få fatta ståndpunkt till i olika sammanhang utarbetade förslag rörande de framtida formerna för älgjaktens utövande, ytterligare utredningar i saken icke för det dåvarande borde komma till stånd. Utskottet kunde icke förorda att i avvaktan på resultatet av pågående undersökning bestämmelserna om licensjakt på älg såsom i motionen föreslogs skulle upphävas. Utskottets utlåtande godkändes såvitt nu är i fråga av riksdagen.

Slutligen hemställdes i motion vid 1956 års riksdag bl. a. om förbud mot all licensjakt med undantag för jakt på s. k. havreälgar och liknande skadeälgar. Tredje lagutskottet, som i utlåtande nr 7 avstyrkte motionen, yttrade därvid bl. a. att när det gäller att begränsa skadegörelsen av älg, en minskning av älgstammen genom ökad avskjutning framstod som det verk sammaste och viktigaste medlet. Utskottet fortsatte.

Frågan om jaktens framtida ordnande måste därför behandlas med hänsyn såväl till de viltvårdande som de skadebegränsande synpunkterna. Uppdelningen av jakten på allmän jakt och s. k. licensjakt är enligt utskottets mening i och för sig av underordnad betydelse så som dessa begrepp för närvarande är utformade. Utskottet utgår från att därest det i Svenska jägareförbundets senaste betänkande föreslagna systemet, innebärande att all jakt i fortsättningen skall utövas efter särskilt tillstånd, leder till förslag om lagstiftning från Kungl. Maj:ts sida, bestämmelserna blir så utformade att jaktmöjligheterna blir rättvist fördelade mellan alla berörda ägarkategorier med nödigt tillgode seende icke blott av jaktvårds- utan även av skadebegränsningsintressena.

Riksdagen avslög motionen.

Enligt vad utskottet inhämtat överväges för närvarande inom 1949 års jaktutredning frågan om uteslutande reglerad älgjakt. Utredningen avser

att under hösten 1963 framlägga betänkande med förslag till försöksvis bedriven sådan jakt inom de län, där länsjaktvårdsföreningarna förklarat sig villiga att medverka.

Motionen

Motionären finner det angeläget att genom den ifrågasatta försöksverksamheten med uteslutande reglerad älgjakt den enskildes möjligheter till jakt på mindre arealer icke minskas till förmån för innehavare av större jaktmarker. Det är likväl enligt motionären än mer angeläget att älgjakten icke inskränker övriga medborgares möjligheter att vistas i markerna. Älgstudsarna, ofta hanterade av s. k. söndagsskyttar, utgör enligt motionärens mening en verklig fara för andra. Vidare har, sägs det, hittills bedriven älgjakt vållat en stark nedgång i älgbeståndet. Motionären finner därför anledning föreligga från såväl fritids- som jaktvårdssynpunkt att begränsa älgjakten till en vecka.

Beträffande motionens fullständiga innehåll får utskottet hänvisa till motionen.

Remissyttrandena

Motionen tillstyrkes av *Jägarnas riksförbund* och dess *distrikt för Gävleborgs län*. *Domänstyrelsen* avstyrker bifall till motionen och även *Svenska jägareförbundet* har en i princip negativ inställning till densamma.

Vad först gäller den förordade inskränkningen av jakttiden anför *domänstyrelsen* följande.

Den svenska älgjakten bedrivs enligt styrelsens uppfattning i många fall på ett sätt som knappast är godtagbart ur viltvårdssynpunkt. En av orsakerna härtill synes vara den press som jägarna utsätts för under den korta allmänna jakttiden, då det gäller att på några få dagar nedlägga största möjliga antal älgar, vilket resulterar i slarvig och hänsynslös jakt. Att, såsom i föreliggande motion föreslås, förkorta även den särskilda jakttiden så, att den måste utövas under samma ogynnsamma omständigheter, skulle omöjliggöra den omdömesgilla avskjutning som eftersträvas. Vidare får styrelsen framhålla att hård avskjutning i många fall måste företas med hänsyn till lokal skadegörelse på skog eller gröda, vilket under en stark förkortad jakttid närmast vore omöjligt. Den av motionären föreslagna förkortningen av licensjakttiden får styrelsen därför bestämt avstyrka.

Svenska jägareförbundet tar till närmare granskning upp motionärens uttalanden om licensjaktens från jaktvårdssynpunkt negativa verkningar. Härom anföres följande.

I motionen påstås att älgbeståndet undergått en stark nedgång till följd av licensjakten. Detta påstående är oriktigt i två avseenden. Den oerhört snabba och stora ökning av älgbeståndet, vilken pågått särskilt under åren 1945—1961, har visserligen upphört men har icke förbytts i någon nedgång. Beståndet som helhet får numera anses ha tämligen konstant storlek, ehuru lokala variationer förekomma. På sina håll måste man minska älgstammen för att begränsa älgens skadegörelse, främst på skog. På andra håll ökar stammen alltjämt. Allmänt sett kan alltså ingen, än mindre någon stark nedgång i älgbeståndet, påvisas.

Motionären synes vidare vilja göra gällande att licensjakten skulle särskilt påverka älgbeståndets storlek i negativ riktning. Domänstyrelsens statistik visar emellertid att antalet älgar, fällda under allmän jakttid, är större än antalet under särskild jakttid fällda. Verkställda utredningar i vissa län få vidare anses visa att älgavskjutningen per 1 000 ha är större under allmän jakttid än under särskild. Detta sistnämnda förhållande får anses ligga i sakens natur, eftersom licenssystemet innebär reglerad jakt. Länsstyrelsen bestämmer före den särskilda jakttidens början det antal älgar som med hänsyn till licensområdets storlek och arrondering samt till älgstammens storlek må fällas. För att söka skapa lämplig åldersfördelning inom beståndet bestämmes icke blott det maximala antalet älgar utan även det största antalet vuxna djur som får fällas.

Då älgens skadegörelse på skog inom Jämtlands län blev så stor, att det bedömdes som nödvändigt att radikalt minska älgbeståndet i länet, förlängdes den allmänna jakttiden från fyra dagar, som gällde till och med jaktåret 1958/59, till åtta dagar, varav fem i september och tre i oktober, under 1959/60. Denna förlängning fick omedelbart avsedd effekt. Jaktåret 1960/61 kunde jakttiden förkortas till sex dagar, varav två i oktober. Samma antal dagar ehuru samtliga i september gällde hösten 1961. Genom de tre årens intensiva allmänna jakt blev älgstammen så minskad att man jaktåret 1962/63 kunde återgå till fyra dagars jakttid. Exemplet från Jämtlands län är det mest extrema, men all erfarenhet visar att den effektivaste metoden för att mycket snabbt men samtidigt urskillningslöst minska älgbeståndet inom ett visst område är att förlänga tiden för den allmänna jakten. Av liknande skäl utgör den allmänna jakttiden i största delen av Malmöhus län 13 dagar, d. v. s. den är för närvarande dubbelt så lång som i något annat län och den enda som omfattar en söndag. Man vill, såvitt möjligt, hålla älgen helt borta från länet. Det torde knappast vara oriktigt påstå att därest älgjakten i vårt land uteslutande bedrivits under allmän jakttid, så skulle älgbeståndet aldrig ha nått nuvarande nivå. Licensjakten får m. a. o. anses ha inneburit ett skydd för älgen.

Jägarnas riksförbund finner att någon märkbar skillnad mellan jakt under allmän och särskild jakttid ej kan påvisas, varken i fråga om skadeskjutning av villebråd eller urval av bytesdjur.

Vad gäller de med älgjakt förenade farorna för annan konstaterar *Svenska jägareförbundet* att det naturligtvis är riktigt att jakten innebär en latent fara för den som vistas i mark, där jakt pågår. Förbundet erinrar emellertid om att enligt Kungl. Maj:ts anvisningar till vapenförordningen

fr. o. m. den 1 januari 1962 i princip gäller att ingen kan få tillstånd att förvärva eller låna ett för älgjakt avsett vapen med mindre han styrker sig ha avlagt prov för förbundets älgskyttemärke i brons. Förbundet fortsätter.

Detta prov är uppdelat i två delar: den praktiska, som omfattar skjutning mot både stillastående och rörlig älgfigur, och den teoretiska, som utgöres av ett förhör inför särskilt utsedd kontrollant. För att bli godkänd måste provtagaren redovisa tillräckliga kunskaper både om jaktlagstiftning och om djurskyddsbestämmelser med särskild hänsyn till älgen och älgjakten. Genom dessa obligatoriska prov torde antalet s. k. söndagsskyttar minska mycket snabbt.

Emellertid finner jägareförbundet att riskerna för vådaskjutning torde vara små t. o. m. under älgjakten, vilket bland annat framgår av jaktutredningens betänkande av år 1953 och promemoria av år 1962 rörande obligatorisk ansvarighetsförsäkring för jägare. I denna slutsats instämmer *Gävleborgs läns distrikt av Jägarnas riksförbund*.

Jägarnas riksförbund anför i detta sammanhang följande.

Förslagsställarna till den månadslånga licensjakten på älg, 1949 års jaktutredning med flera, har anført att licensjakten medför väsentligt minskad risk för vådaskjutningar. Detta påstående synes mera vara ett önsketänkande än en realitet, då förslagsställarna ej kunnat framlägga något konkret bevis som stöder detta antagande. Det har under de senaste åren inträffat flera uppmärksammade vådaskjutningar under licensjakt, varför denna jaktform i fråga om säkerhet för människor och husdjur ej kan anses vara den allmänna jakten överlägsen. Här bör påpekas att en märkbar förbättring i detta avseende under de senaste åren skett, med nedgång av antalet vådaskjutningar som följd.

Svenska jägareförbundet anför vidare.

Det är även riktigt att intressekonflikter uppkomma mellan jägarna och »friluftsfolket» i övrigt. Under tiden för den allmänna älgjakten är detta förhållande särskilt markerat. Licensjakten torde som regel vara betydligt bättre organiserad än den allmänna, varför riskerna för övriga människor då elimineras i betydande utsträckning. I fråga om organiserad friluftsverksamhet, t. ex. skolornas friluftsdagar, militärövningar och orienteringstävlingar, torde överenskommelse vanligen kunna träffas med jakträtts- och licensinnehavare. Det får även med hänsyn till friluftsfolket betraktas som en fördel att den särskilda jakttiden omfattar en månad, ehuru skälen för den långa tiden i och för sig äro de som antytts här ovan.

Domänstyrelsen säger sig hysa förståelse för motionärens synpunkter beträffande älgjakten från fritidssynpunkt störande inverkan, när det gäller områden inom de mera tätbebyggda delarna av landet. Denna fråga torde

emellertid enligt styrelsens uppfattning komma att behandlas av jaktutredningen i samband med andra förslag till reglering av förhållandena kring älgjakten.

Jägarnas riksförbund yttrar sammanfattningsvis med instämmande i huvudsak av förbundets distrikt för Gävleborgs län.

En veckas jakt räcker mer än väl till för att alla jakträttsinnehavare skall hinna med att beskatta sin älgstam. Därför innebär en generell maximering av jakttidens längd till högst en vecka ingen inskränkning av jakträttsinnehavarens jaktutövningsrätt. Däremot är stora fördelar att vinna härmed. Älgjakten blir koncentrerad till en vecka på hösten, varigenom svamp- och bärmarkerna med undantag för älgjaksveckan kan göras tillgängliga för vårt alltmer natur- och friluftssälskande folk. Jakttiden på älg blir lika lång för alla jakträttsinnehavare vilket är ett naturligt och länge påyrkat rättvisekrav.

Mot den i frågasatta försöksverksamheten med utslutande reglerad älgjakt riktas kritik från *Jägarnas riksförbund och dess distrikt för Gävleborgs län*.

Enligt vad i *distriktets* yttrande uppgives har Gävleborgs län av länets jaktvårdsförenings årsmöte år 1962 föreslagits som försökslän. Beslutet härom kom enligt yttrandet som en chock för berörda jaktvårdsområden och lokala jaktvårdsföreningar. Distriktet anser sig kunna på grundval av gjorda undersökningar konstatera att i länets södra delar finnes en kompakt majoritet mot förslaget.

Jägarnas riksförbund protesterar bestämt mot försöksverksamheten och finner att ett avskaffande av den allmänna älgjakten tveklöst kommer att beröva många markägare deras fäderneärvda rättigheter att få jaga på egen mark. Förbundet försätter.

Överhuvudtaget kommer ett borttagande av den allmänna älgjakten att medföra stora orättvisor för 10 000-tals jägare och markägare och därtill utan någon som helst nytta. Ett kaotiskt förhållande kommer att uppstå kring älgjakten, vilket skulle vara till obotlig skada för alla parter. Älgjakten som den bedrivs i dag visar en glädjande förbättring i alla avseenden, varför en ändring till enbart licensjakt är både obefogad och ur alla synpunkter olämplig.

Svenska jägareförbundet finner att motionären tagit upp ett centralt spörsmål genom att beröra ställningen för innehavarna av jakträtten på små marker. Enligt vad förbundet under hand erfarit lägger jaktutredningen särskild vikt vid att söka lösa problemet med småmarkerna på ett för jakträttsinnehavarna tillfredsställande sätt. Ehuru förbundet anser motionens argumentering svag och delvis oriktig, finner förbundet det med

hänsyn till nu berörda spörsmål likväl befogat att motionen överlämnas till jaktutredningen för att övervägas vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

Domänstyrelsen finner att några kategoriska direktiv i ämnet icke bör meddelas den utredning som för närvarande allsidigt behandlar försöksverksamheten och dess inverkan på mindre jordägares och jakträttsinnehavares jakträtt.

Utskottet

På sätt närmare framgår av den föregående redogörelsen utövas älgjakt under dels allmän och dels särskild jakttid. Reglerna härom återfinnes i den av Kungl. Maj:t utfärdade jaktstadgan och i anslutning därtill utfärdade kungörelser. Den allmänna jakttidens längd varierar vanligen inom de olika länen mellan två och 13 dagar. Den särskilda jakttiden omfattar i regel högst en månad, räknat från den allmänna jakttidens början. För jakt under särskild jakttid fordras särskilt tillstånd (licens), vilken beviljas för större sammanhängande områden och avser visst angivet antal djur. På hemställan av 1953 års riksdag har åt 1949 års jaktutredning uppdragits att överse gällande ordning för meddelande av tillstånd till älgjakt. Som ett led i utredningsarbetet avser jaktutredningen att under hösten 1963 framlägga betänkande med förslag av innebörd att inom vissa län älgjakt försöksvis skall få utövas endast efter särskilt tillstånd.

I motionen yrkas under åberopande av fritids- och jaktvårdssynpunkter att såväl allmän som särskild jakttid skall begränsas till högst en vecka per år. Därjämte yrkas att den ifrågasatta enbart på tillstånd grundade älgjakten icke skall få inskränka möjligheterna till jakt på smärre arealer.

Med hänsyn till det pågående arbetet inom 1949 års jaktutredning anser sig utskottet icke i detta sammanhang böra taga närmare ställning till de i motionen berörda frågorna. I likhet med Svenska jägareförbundet finner emellertid utskottet att motionären genom sitt senare yrkande tagit upp ett väsentligt problem. Motionen synes därför, såsom jägareförbundet föreslagit, böra överlämnas till jaktutredningen för att övervägas vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 673, icke måtte föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att motionen jämte detta utlåtande överlämnas till 1949 års jaktutredning.

Stockholm den 17 april 1963

På tredje lagutskottets vägnar:
ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Lindahl, Göran Karlsson, Ebbe Ohlsson*, Kristiansson, Knut Johansson, Georg Carlsson och Åkeson;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg, Persson i Tandö*, Grebäck, Hammarberg, Tobé och Wennerfors*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.